

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

14-daagsch tijdschrift onder
redactie v/h dagelijksch Bestuur

ADRES DER REDACTIE :
Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f 5.— per jaar
Donateurs: minimum f10.— p. j.

Het vergeten Indië

Naast ons wonen menschen uit Indië. Zij hebben een beoefening van een anderen Indischen vogel, die er op lijkt. Als des morgens de zon schijnt, roept deze vogel luide. Het zijn deze vogelklanken, die ons in den morgen dan altijd weer het oude Indië voor den geest roepen. Dit is het Indië, waar wij hebben gewoond, geleefd en gewerkt; het Indië, dat men niet vergeet. Het heeft er den schijn van, dat juist dit Indië door anderen wel vergeten wordt. Zoozeer, dat het dreigt verloren te gaan.

Het is daarom wél goed er eenige woorden aan te wijden. Men heeft sterk den indruk, dat sommige kringen, die in de komst van het nieuwe Indonesië gelooven, daarbij een oud Indië misprijzen, dat slechts in hun verbeelding bestond en dat in deze twintigste eeuw althans niet bestaan heeft.

Zij gelooven te goeder trouw, dat in Indië de verschillende volksgroepen los naast elkaar voortleefden, waarbij de Nederlandsche groep de andere overheerschte. Zij vinden het dan zeer natuurlijk, dat die andere groepen deze verhouding ten slotte moe zijn geworden en dat zij thans een eigen republiek Indonesië willen scheppen. Wij zwijgen nu maar van die andere Nederlanders, die wel beter konden weten en die nochtans, gevangen in een waan, zich tegen een Indië keeren, dat niet bestond, teneinde een Indonesië te scheppen, dat niet bestaan kan.

Wat in werkelijkheid in Indië aanwezig was en met sterke levenskracht steeds hooger groeide, was een samenleving, waarin te midden der Indonesiërs de Nederlanders, de Chinezen en andere volksgroepen woonden, die zich evenzeer met Indië verbonden voelden als de inheemsche bevolking zelve. Indië vormde in steeds sterker mate een gemengde samenleving, waarvan de inwoners ongeacht hun landaard, zich allereerst ingezetenen van Indië voelden.

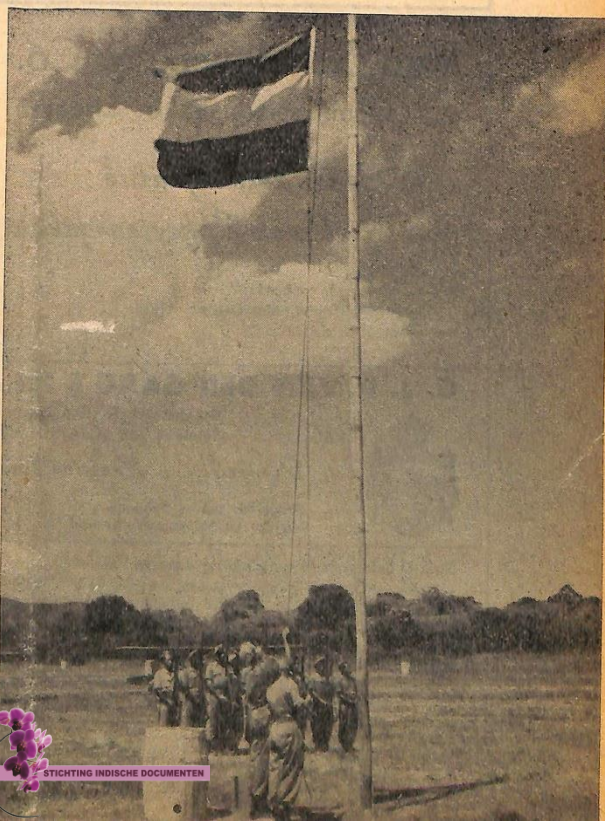
Deze Indische Nederlanders, en deze Chinezen voelden zich evenzeer met hart en ziel aan Indië verbonden, zij waren daar evenzeer gevestigd, hun bestaan was er even diep geworteld, hun wezen was er evenzeer mee vereenzelvigd, als dat met welken Indonesiër ook het geval was.

Deze menschen werkten in Indië, zij voelden er zich thuis en zij waren er ook thuis. Zij hielden van Indië, omdat zij het als hun vaderland beschouwden.

Het is de tragedie van dezen tijd, dat dit werkelijke karakter van de Indische samenleving op het beslissende uur in de Indische historie miskend werd. Het noodlot heeft op dit uur beslissingen in handen gelegd van figuren, dien deze visie op de Indische realiteit vreemd was. Het treurspel, dat wij thans gadeslaan, vindt zijn diepsten grond in het feit zelve van deze miskenning. Zelfs zoo men aanneemt, dat dit nu eenmaal de

loop der historie is geworden, onttrekt men zich niet aan het geloof, dat het zoo anders had kunnen zijn.

Wat in Indië verloren ging is een samenleving, die in vollen groei was. Verloren gingen verhoudingen die, wel verre van zich toe te spitsen, bezig waren zich harmonisch te ontwikkelen. Het blijft uiteraard mogelijk, dat nieuwe verhoudingen worden geschapen, welke voor Indië den weg naar een goede toekomst openen. Het is zeker de moeite waard, ja het is een levenszaak voor Indië en Nederland, daarvoor alle krachten in te spannen. Men zal er echter zeker niet komen, zoo men het jongste verleden blijft miskennen. Men zal er niet komen, zoo men niet tot de erkenning komt, dat de Indische maatschappij van 1940 alle voorwaarden bevatte ook voor een staatkundige ontwikkeling naar zelfstandigheid en dat zij gebouwd was op redelijkheid en recht. Zoo men dezen grondslag te Malino niet hervond, en te Pankal Pinang wellicht niet vinden zal, blijft nog de hoop, dat zij eenmaal te Batavia en wellicht ter Rijksconferentie in Nederland zal worden teruggevonden.

Om de verkenning ter bescherming van Bali's kusten te intensiveren, werd een vliegveld aangelegd te Gilimanok. Het blijft noodig Bali te beschermen tegen invallen van extremisten uit Java. Bij de opening van het vliegveld gaat de vlag omhoog, die Bali weer het recht op eigen leven schonk.

Opleiding Hoger Personeel voor Bedrijven

van de Sectie Onderwijs
der Nederlandsche Stichting voor Organisatie

1. Interne Bedrijfsorganisatie

Een leergang, die den cursist in een combinatie van lesbrieven, individuele voorlichting en voordrachten een grondige scholing als bedrijfsorganisator verschaft. Nevenvermelde brochure bevat alle inlichtingen over vooropleiding, studietijd, lesgeld, diploma, enz.

Aanvang cursus deze maand

BROCH.
100 A1

2. Moderne Bedrijfsadministratie

Doeltreffende opleiding voor het door de Ned. Mij. van Nijverheid en Handel en het Nederlandse Instituut voor Efficiency ingestelde officiële examen: „Moderne Bedrijfsadministratie”. Nevenvermelde brochure verschaft U alle inlichtingen over vooropleiding, studietijd, lesgeld, diploma, enz.

Aanvang cursus deze maand

BROCH.
100 B1

3. Bedrijfspsychologie

Theoretische en praktische opleiding tot bedrijfspsycholoog, inbegrepen een oefenperiode in het Psychotechnicum der Stichting. Nevenvermelde brochure bevat alle bijzonderheden over noodzakelijke vooropleiding, over studietijd, lesgeld, diploma, enz.

Aanvang cursus deze maand

BROCH.
100 C1

4. Sales Promotion

Een zeer brede opleiding op commercieel gebied. De leergang omvat: Theoretische Psychologie, Verkoopspolitiek, Marktanalyse, Organisatieleer, Planning, Reclame, Budgettering, Calculatie, enz. Nevenvermelde brochure verschaft U alle inlichtingen over studietijd, lesgeld, diploma, enz.

Aanvang cursus deze maand

BROCH.
100 D1

ALLE BROCHURES WORDEN GRATIS VERSTREKT
NED. STICHTING VOOR ORGANISATIE
Achter St. Pieter 23-25 (NSO) Utrecht, Telef. 16484-12328

U gaat naar Indië ?

Den een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per Vliegtuig, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

↓
Uw Makelaar
verschaft U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

Van Schalkwijk & Co. Commissionnairs in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96
Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826
Telegramadres: SCHALKEP

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: Schepenstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam

Zij kwamen en vroegen en....

Over Tangerang is veel gezegd en veel gelogen.

Toen na reeksen van patrouilles en verkenningen, gepaard gaande aan schermutselingen, uitgevoerd van Grogol, Pesing, Tjengkareng, Serpong en andere plaatsjes uit, de Nederlandsche troepen uiteindelijk de stad zonder bloedvergieten bevrijdden, is de terreur losgebarsten in het Bantamsche achterland, westelijk van Tangerang, buiten het bereik van de Nederlandsche wapenen. Onze troepen waren dag en nacht in de weer, niet slechts om de stroomen vluchtelingen op te vangen, doch ook om hen gewapenderhand te bevrijden uit de hand der verdierlijkste terroristen. In het kader der repatriëering van de Britsch-Indische troepen uit deze gewesten, werden de Nederlandsche troepen medio Juni uit en rond Tangerang afgelost en naar het koelere Bandoeng-klimaat gezonden en bezetten Britsch-Indische onderdeelen de stad en omgeving.

Een maand later, op 15 Juli, namen de Nederlandsche troepen den sector Tangerang weer over. De reactie van de bevolking was zooals hieronder volgt en wordt in een voortreffelijk getuigenis in de Bandoengsche „Courant" beschreven in een artikel, dat men in handen van ieder Nederlander zou wenschen.

Dit is een dag uit duizend. En een antwoord is gegeven, klaar, helder, recht voor mijn oogen.

Wij hielden stil in den jongen dag. Aan de poorten van Tangerang. Een maand geleden reed hier de laatste truck met Nederlandsche soldaten weg, richting Batavia. Wie heeft de donkere teleurstelling gepeid uit hun oogen, om deze schier-voltooid taak, die moest worden afgebroken en overgegeven aan vreemde handen?

Achter ons trokken de roode stofwolken traag over den weg; daarin rolden de trucks aan, voorop de groote Nederlandsche vlag, die strak in den wind wapperde boven jonge, blonde soldatenkoppen.

Voor ons de lange, rechte weg, waar de zon overspoelde, in verblindende felheid; kleine huizen, groen geboomte: Tangerang. En vóór Tangerang stond de kleine Ghurka met zijn uitdrukkingloos gezicht; tegenover hem, op den grasberm, graasden drie karbouwen. Het kleine hoedertje, mager en klein onder den geweldigen bamboezonnehoe, keek van het hooge gras uit.

Hij keek en zag de vlag, die de blonde soldaat oprolde, terwijl zijn makkers van de truck sprongen. En plots, met een ruk, kwam het karbouwenhoedertje tot leven. Het ongelooft in zijn oogen werd tot blijdschap, hij riep met zijn dun, schraal stemmetje: „Soldadoe-blanda, soldadoe-blanda!", almaar weer hetzelfde. Niemand die zeggen kan

vanwaar zij kwamen, de kinderen en mannen, die toegelopen kwamen, opgewonden en glimlachend. Zij kwamen en vroegen en spraken met radde tongen, mengden zich tusschen de soldaten, die hun uitrustingen afhingen langs de berm. Zij zagen de soldaten hun veldflesschen losgespen en gingen en keerden weer met jonge klappers, hier, drink, Nederlandsche soldaat, en weest welkom weer in Tangerang!

Een kampong, daarachter de verlaten klappertuin, waar het gras kniehoog stond met de bulten van mitrailleurstellingen aan den glooiende oever van de bruine rivier. Dit was de sector voor de compagnie. Nog waren er de Ghurka's, maar morgen zou de stelling worden overgenomen. Geen tenten genoeg voor het heele bataljon, onderdak voor dien eenen, eersten nacht moest gezocht.

Kamponghuizen op drassige erven waar onkruid en vuil in woekerde, donkere, dompige ruimten, kapotgeslagen huisraad, opengesneden matrassen met groezelig de kapok daar overheen gesmeten, stinkend naar de wandluizen, de deuren en ramen verzakt in de primitieve hengsels.

Daartusschen andere huizen op schoongehouden erven, achter bloeiende hagen. Menschen op de kleine voorgalerijtjes, schoven padi drogend in de zon, kinderen, die werden binnengeroept, toen wij naderden. Een bang, onderdanig-beleefd gebaar van opstaan, toen wij het erf opkwamen. Wat heeft deze menschen tot dit gebracht, tot dit beklemmend stille dat als een waas over het volk hangt?

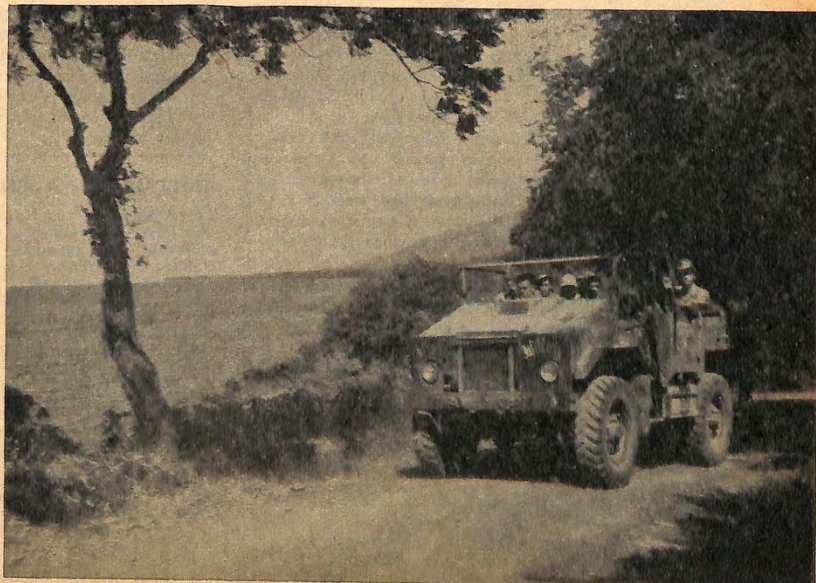
„Moeder, wij komen vragen om één enkelen nacht ons te vergunnen onze veldbedden onder het dak van uw voorgalerijtje op te slaan".

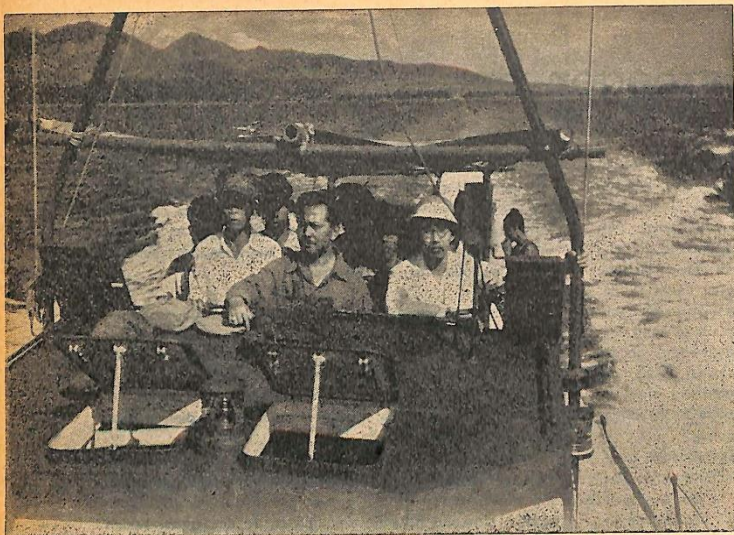
Een snel, onderzoekend opzien, een aarzelende vraag: „Neemt u ons niet kwalijk, mijnheer, bent u Nederlanders?"

Wij rechtten de ruggen: „Ja, wij zijn Nederlandsche militairen; wij zijn teruggekomen naar Tangerang, en zullen hier blijven".

Dan plots, twee handen, die mijn arm beetgrijpen, een andere hand, die zich in de mijne wringt, oogen blinkend van een

De Baliërs zelf werken van harte mee aan de taak, om hun eiland tegen invallen van extremisten uit Java te beschermen. De „Roode Olifanten" patrouilleeren mee langs de prachtige kusten van Noord-Bali.

Ook op zee is men waakzaam, om Bali tegen invallen te beschermen en deze motorboot is gevuld met Baliërs, die uitermate scherp gekant zijn tegen de extremistische elementen, die van Java uit het werk, dat op Bali in de beste verstandhouding tusschen Nederlanders en Indonesiërs verricht wordt, zouden willen verstoren.

doorgelegd worden, zijn gasten van dien eenen avond zouden niets te wenschen hebben.

In den tuin sneden zijn beide zoons lange, smalle bamboestaven, die zij vastbonden aan de veldbedden, om er de klamboes aan op te hangen. Langs het grasveldje groepjes mannen, het kapmes in een jongen klapper, gespannen rondturend naar soldaten, die niets te drinken hadden. Soldaten, soldaten... Zij liepen er rond en het volk keek naar hen. Keek en hun blik was het antwoord, dat ik zocht.

Een vraag, gerezen op dien laatsten dag, dat een Nederlandsche soldaat door Tangerang ging. Om deze vraag ben ik in

de voorste colonne meegereden op den dag, dat weer Nederlandsche troepen Tangerang zouden bezetten. En klaar en helder was het antwoord, dat ik kreeg en dat ik door zal geven aan dien laatste soldaat met zijn stug-teleurgesteld gezicht. De compagnie, waarmee ik gekomen was op dezen dag, was eerst enkele weken geleden uit Nederland gekomen. Ingedaald bij een bataljon, dat reeds maandenlange gevechtservaring had, trokken de jongens Tangerang binnen.

Zij hebben mij bij den arm gegrepen: „Zegt u eens, (hun oogen waren jong en eerlijk en ernstig) is dit het volk waar wij tegen vechten gaan?”

Ik keek hen aan. „Nee, dit is het volk waarvoor jullie vechten gaan”.

Ik wees naar den horizon van het Niemandslan achter de rivier. Daar hing donker en roerloos een rookkolom. Men had mij gezegd: „Zij wisten, dat de Nederlanders weer komen zouden, dat is hun antwoord”.

Ik wees en zei: „Daartegen zullen jullie vechten”.

En hen weer aanzende: „Jullie voorgangers hebben dit begrepen. Daarom geeft het jullie zoo'n groote verantwoordelijkheid, hun taak voort te zetten tot het groote, uiteindelijke doel bereikt is hier in Tangerang. Zie naar de schoven padi op de erven, zie dien marktanger met zijn volle manden, zie ginds dat lachende kind... Hebben jullie begrepen?”

Zij knikten ernstig. Toen ik wegreed, was hun saluut gelijk een belofte.

plotselinge blijdschap: „Nederlandsche soldaten! Welkom hier, mijnheer, welkom voor u en uw soldaten”.

Wij gingen langs de bewoonde huisjes. Vele, vele menschen die lachten en onze handen namen, welkom hier, welkom, Nederlandsche soldaten! Een open gebaar: „Slaat hier uw veldbedden op, de stoelen en tafels gaan terzijde in den tuin, de schoven padi bergen wij in de schuur”. Hier was geen praten, geen protest tegen, omdat wij zagen, hoe deze evacueés, de terreur van het Bantamsche binnenland ontvlucht en ontroofd van 'n have en goed, opgepropt in de enge huizen bijeen leefden.

De compagnie werd naar de stellingen gebracht. Zij klommen op de trucks, onze jongens, de vlag werd weer ontplooid. De menigte zag toe. De voorste wagen kwam in beweging en plots en spontaan brak een jubel los, de duimen omhoog naar elkander. Zoo reden de eerste Nederlandsche troepen Tangerang weer binnen. Tangerang. Stoffige wegen en witte huizen.

Soldaten, overal, jonge en blonde soldaten. Trossen vruchten onder den arm, een varken opdrijvend terwijl de schenker in zijn deuropening lachend hen naakeek, soldaten met een kind aan de hand, soldaten die hun snoep en biscuitrantsoenen uitdeelden aan juichende scharen kinderen, soldaten op een koel binnengalerijtje, haastig neergelopt tusschen blijde menschen achter een beslagen glas, soldaten verlegen onder de gastvrijheid en soldaten die zich lieten bewieroken. Jeeps in tuimelende vaart en in verstikkende stofwolken, trucks, gezang, een vlag... zij bleven komen, in reeksen van kleine convooien, met opgestoken duimen en bezweete, bestofte gezichten.

Hier zijn wij weer! Een stoffig grasveldje, waar de zon op blakerde. Een peloton van halfnaakte soldaten, die hun tenten opsloegen, omringd door kinderen en mannen. De grond was hard en droog. Met moeite sloegen zij de lange haringen in de aarde. Maar tusschen hen in liepen de mannen en zij hielpen, waar zij konden en zonder dat het gevraagd werd. Bij de haastig gebouwde veldkeuken, bij de watergeulen, en een vrouwenarm wenkte een zweetenden soldaat, kom!

De vrouw was dik en goedig gelijk een matrone, de soldaat kwam. „Hier is een heerlijk koel badkamertje, kom, Nederlandsche soldaat en verfrisch je”.

De soldaat volgde haar, een kind kwam met een stuk zeep en een handdoek. Op het voorgalerijtje haar kleine en grijze man, boven op twee wankele stoelen en reikend naar de zoldering. De electricische leiding moest van de binnenkamers

Kalender oost en west 1947

Tegen het einde van November a.s. verschijnt wederom een „Oost en West” kalender van zes bladen met zes gekleurde platen in 3-kleurendruk, reproducties van olieverfschilderstukken van Aert Cock, voorstellende tafreelen en landschappen van Oost en West-Indië.

Het verheugt ons den leden mede te kunnen deelen, dat in tegenstelling met het vorig jaar thans de kalender niet behoefte te worden afgehaald, maar franco en goed verpakt wordt toegezonden aan de opgegeven adressen en reeds vóór St. Nicolaas aan huis bezorgd kan zijn.

De afmetingen van den kalender zijn 32 x 45 cm. Onder de illustraties zijn groote duidelijke kalendercijfers gedrukt.

De prijs bedraagt f 2,50; voor het zenden naar Oost en West-Indië 15 cent extra en naar het buitenland 25 cent extra. Bestellingen kunnen NU reeds opgegeven worden aan de Koninklijke Vereeniging „Oost en West”, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, door storting op onze postrekening 14574.

Adressen gaarne volledig en duidelijk leesbaar opgeven.

Luchttransport in Nederlandsch-Indië

*Moelijkheden: groot....
Mogelijkheden: beperkt....*

Ruim vijfhonderd en vijftig duizend mijlen leggen de C 47's en de B 25's van de Vliegtuig Transport Groep per maand af; behalve door den geheelen Archipel worden daarbij ook nog lijnen naar Australië, de Philippijnen en Thailand gevlogen — men zou zeggen: een behoorlijk resultaat in minder dan een jaar bereikt, doch men behoeft zijn oor maar te luisteren te leggen om te bemerken, dat er niet overal tevredenheid heerscht. Niet onder de passagiers, die soms dagen en weken voorbij zien gaan voor zij in hun plane naar Morotai, Makassar of Balikpapan kunnen stappen, niet onder de luchtvaartautoriteiten zelf, die niets liever willen dan dezen achterstand in te loopen en in de toekomst te voorkomen.

Het lijkt zoo eenvoudig, de oplossing van dit probleem. Er kunnen niet genoeg passagiers vervoerd worden. Als er dus meer toestellen komen, is het vraagstuk opgelost.

Een gesprek met den secretaris van het kortgeleden opgerichte, coördinerende „Directoraat Luchtvervoer“, majoor Schoof — die zelf het luchtvaartwezen in oorlogs- en vreedstijd uit eigen ervaring kent — is in 't volgende overzicht verwerkt.

Na den eersten, verwarden tijd, toen het vliegen welhaast nog zoo gemakkelijk als „liften“ ging, tenminste: voor de passagiers, heeft het negentiende squadron van de Ned. Indische Luchtmacht, een transportsquadron, zelf ordening gebracht. In den loop van het gebruik was een lijnnet gegroeid, dat met meer of mindere regelmatigheid bevolgen werd, boekingen gingen via een goedwerkend bureau, er werd gevlogen met de voornaamste plaatsen in Indië en nog enkele daarbuiten. Eerst was het hoofdkwartier van het squadron nog in Brisbane, na eenigen tijd werd het overgeplaatst en bleef alleen de technische staf met zijn werkplaatsen in Brisbane achter.

Zoo was de toestand toen op 1 Mei bij gouvernementsbesluit ingesteld werd een „Directoraat Luchtvervoer“, dat als lid en voorzitter heeft den directeur van V. en W. en als leden den Legercommandant, den Commandant der Zeemacht in Ned. Indië en den directeur van E. Z., „overwegende“ — zooals in het besluit wordt gezegd — „dat het in verband met de huidige buitengewone omstandigheden gewenscht is ten behoeve van de organisatie van het luchtvervoer te komen tot een tijdelijke coördinatie van alle daartoe aanwezige of nog aan te trekken middelen“.

Bij dit besluit zijn de transportvliegtuigen van de drie hierboven genoemde eigenaren in één organisatie ondergebracht, namelijk in de z.g. „Vliegtuig-Transport Groep“, vele malen verkeerdelijk aangeduid met de namen K.N.I.L.M. of 19th Squadron. Niet alle vliegtuigen, want voor operationele doeleinden hebben Leger en Marine hun eigen transportvliegtuigen, die niet bij de V.T.G. zijn ondergebracht. De directeur van V. en W. heeft daarbij een reserve van vliegtuigen, waarmee straks de zuivere burgerluchtlijnen zullen worden gevlogen onder beheer van de K.N.I.L.M. zoo b.v. de lijn op Los Angeles, waarvoor de

plannen al in een vergevorderd stadium zijn en de eerste der vier Skymasters op dit oogenblik reeds te Batavia is aangekomen. De militaire instanties behouden uiteraard het recht te allen tijde, die toestellen aan de V.T.G. te onttrekken, die zij voor operationele vluchten noodig hebben.

Het directoraat heeft als twee zeer belangrijke taken zich bezig gehouden met het vaststellen van vrachtarieven en prioriteiten — twee teere punten, die nu echter een oplossing gevonden hebben door het berekenen van een vrachtprijs, neerkomende op vijftien cent per km, en het instellen van een Centraal Prioriteiten Bureau onder voorzitterschap van den secretaris van het directoraat. Leden zijn vertegenwoordigers van verschillende belanghebbende groepen: de kwartiermeester-generaal der marine, het binnenlandsch bestuur, het bureau reiswezen en het boekingsbureau van de V.T.G., welke laatste de belangen van alle particulieren behartigt en de anderen, die van militairen en ambtenaren.

De moeilijkheden, die er bestaan, zijn dus in geen deele het gevolg van organisatorische kwesties. De practijk werpt echter de moeilijkheden op. De animo, of misschien beter gezegd: de noodzaak voor luchttransport van personen en vracht is zoo veel groter dan voor den oorlog, dat geen organisatie met de beperkte middelen van het oogenblik aan de vraag tegemoet kan komen. Een niet geringe achterstand is het gevolg: op 26 Augustus b.v. was er een achterstand weg te werken van rond dertigduizend kg aan vracht en passagiers.

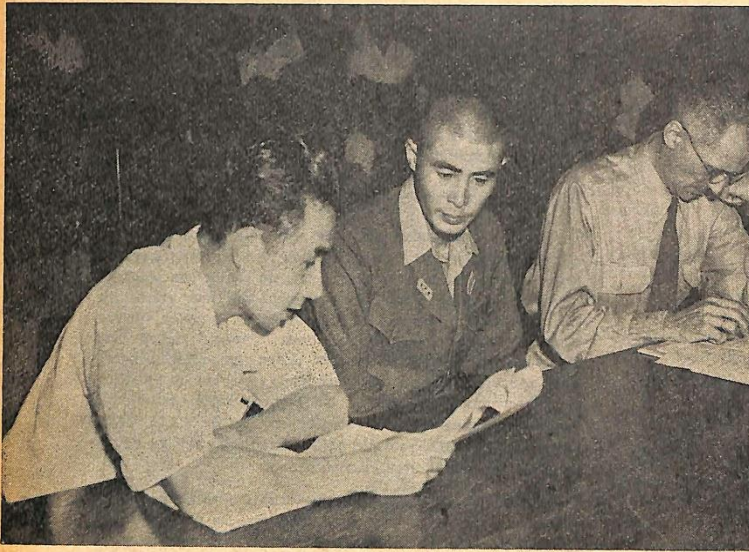
Hoe dit op te vangen? Het eenvoudige rekensommetje waar wij zooeven al op doelden zegt: meer vliegtuigen.

Zoo eenvoudig is het niet, niet de vliegtuigen zelf maar hun technische onderhoud bepaalt de frequentie van het bedrijf. De onderhoudsinrichtingen van het negentiende squadron zijn in Brisbane gevestigd. Daar moeten de vliegtuigen na elke honderd vliegreun grondig nagezien worden, daar moeten ook na elke zeshonderd uur nieuwe motoren gemonteerd worden.

De capaciteit van deze werkplaatsen is beperkt, uiteraard. Per maand kunnen zij aan zes-en-twintig vliegtuigen de z.g. „100 P.O.“ (honderd uur periodiek onderhoud) geven, dat dus zes-en-twintig-honderd vliegreun per maand oplevert. Al zou de V.T.G. dus over honderd Dakota's de beschikking hebben,

Op het vliegveld Soembawa Besar bestaat groote belangstelling der bevolking, als het Knim-toestel er een landing komt maken.

De op één na laatste acte in het treurspel-Sonei. De eerste deelen dezer tragedie hebben duizenden Nederlandsche vrouwen in het Tjideng-kamp mede-beleefd; de volgende acte was zijn arrestatie nadat Japan de nederlaag geleden had. Daarop volgde de rechtszaak te Batavia en de hier afgebeelde op één na laatste acte: Sonei wordt ter dood veroordeeld. Men ziet hem hier gezeten tusschen twee tolken. De allerlaatste acte zal nu spoedig volgen...

De Kolonisatie van Nieuw - Guinea

dan zouden toch niet meer dan dezelfde zes-en-twintig-honderd vliegreuen ter beschikking zijn. Voordat een gereviseerd vlieg-vtuig in Batavia is, zijn er al weer 25 van zijn 100 vliegreuen tot het volgende P.O. af, waarvoor een vlucht op de lijn Brisbane—Batavia gemaakt is kunnen worden. De laatste 25 vliegreuen moeten weer besteed worden aan de vlucht terug, weer in het kader van de Batavia—Brisbane lijn. Blijven dus 50 vliegreuen voor den Archipeldienst of 50% van de gereed-gemaakte 2600 vliegreuen. Voor de vaste Archipeldiensten worden maandelijks 750 vliegreuen gerekend, zoodat uiteindelijk 550 uren overblijven voor de zeer vele aanvragen voor extra-vluchten: operationeele vluchten (van Batavia naar Bandoeng v.v. per maand gemiddeld al 460 uur), voor het wegwerken van den zoeven reeds genoemden achterstand, voor de duizend-een verdere doeleinden, waarvoor op het oogenblik een bijzonder vliegtuig moet worden ingezet, omdat er geen andere vervoersmogelijkheid is.

De voortdurende hulp van den Marine Luchtvaart Dienst en de onvermoeibaarheid van bemanningen en grondpersoneel hebben het mogelijk gemaakt, dat een deel van den achterstand is ingeloopt. Maar dit is niet afdoende.

Het is noodig de onderhoudsinrichtingen van Brisbane naar Batavia te verplaatsen, waardoor meer vliegreuen voor de Archipeldiensten beschikbaar zouden komen. Het scheepvaart-verkeer zou in grootere mate het personen- en vrachtvervoer in den Archipel moeten overnemen, van „buiten“ de V.T.G. zou nog meer met bemanningen en toestellen ingesprongen moeten worden. De contrôle op de prioriteiten moet verscherpt worden.

Voorloopig is alleen dit laatste punt onmiddellijk uitvoerbaar. Het overbrengen van de technische werkplaatsen zou beteekenen, dat voor den duur van het overbrengen — en een niet geringe tijd zou hiermee heen gaan — minder onderhouden zou kunnen worden. Dan kunnen voorloopig nog zeker in Batavia niet de onderdeelen hersteld of aangemaakt worden, zooals te Brisbane geschiedt.

Het is niet bepaald bemoedigend nieuws, dat wij te brengen hebben over de kolonisatieplannen met betrekking tot Nieuw-Guinea. Dit is niet het gevolg van de gebleken ongeschiktheid van dit land voor kolonisatie maar van bepaalde omstandigheden, die hopenlijk van tijdelijken aard zijn. In de eerste plaats is de oogst van een deel der terreinen bij Hollandia, die bestemd waren voor de kolonisatieproeven, teleurstellend gebleken. Verder is het zeer waarschijnlijk, dat de basis Hollandia binnen afzienbaren tijd haar beteekenis zal verliezen, omdat de groote gouvernementenvoorraden, die zich daar bevinden en welke van de Amerikanen werden overgenomen, over een jaar alle afgevoerd zullen zijn. Ten slotte staat het te bezien of Hollandia als zetel van den resident gehandhaafd zal worden.

Was de belangstelling in verband met de kolonisatieplannen dan ook eerst op Hollandia gevestigd, thans heeft zij zich meer gericht op Manokwari en omgeving, in het bijzonder de Andei-vlakte, waar uitbreidingsmogelijkheden voor een proefkolonisatie aanwezig zijn op een terrein ter grootte van ongeveer 800 hectaren, dat thans nog met bosch bedekt is. Ir. Terra van den Landbouwkundigen Dienst heeft alle complexen rondom Manokwari, die door de Japanners in cultuur waren gebracht, onderzocht en de geschiktheid hiervan vastgesteld. De eerste proef zal genomen worden op een terrein van 100 hectaren waaraan de evengenoeemde gronden ter grootte van 800 hectaren aansluiten. Dit terrein ligt ongeveer 12 km van de plaats Manokwari. De eerste kolonisten zullen zich echter erg moeten behelpen. Te hunner beschikking wordt gesteld een groep min of meer bouwvallige woningen, die indertijd door de Japanners werden opgezet. Deze moeten bewoonbaar worden gemaakt, waarvoor de middelen echter aanwezig zijn. Ook zullen de kolonisten voor de watervoorziening putten moeten graven.

Teleurstellend is ook het feit, dat bij bezoeken, die aan verschillende plaatsen zijn gebracht om te kunnen vaststellen hoeveel gegadigden er voor de kolonisatie zijn en hoeveel daarvan geschikt zijn, dit laatste aantal uiterst gering bleek. Men had voor de kolonisatie gedacht aan leeftijden tusschen 20 en 45 jaar. Sommigen, die in aanmerking komen om naar Nieuw-Guinea gezonden te worden, zijn in militairen dienst en kunnen voorloopig niet daaruit ontslagen worden. Enkel en enkele weer om andere reden zich terug te trekken. Zeer waardevolle elementen voor de kolonisatie werden aangetroffen onder de vrijwilligers van de Koninklijke Landmacht, die zich hier te lande bevinden, maar ook in militairen dienst zijn; daaronder zijn er met groote land- en tuinbouwkundige ervaring.

Bij den dood van generaal Swart den Pacificator van Atjeh.

Wanneer wij treuren aan het graf van Swart,
Die nu geland is aan Dood's veil'ge kust
En van een daadzwaar, roemrijk leven rust,
Is 't niet om hem, die dwars door vreugde en smart

Atjeh gedragen heeft in zijn groot hart
En van volbrachten plicht zich was bewust,
Toen 's levens laatst bivakvuur werd gebluscht.
Ons voegt geen rouw om hem, doch het is hard

Zijn levenswerk roek'loos te zien vernield:
Het heil van 't land, waar hij zovóél van hield,
Chaos, waar hij eens orde en welvaart bracht,

Het razen van den fanatieken haat,
Waar vredeftichting was zijn grootsche daad,
En — ergst van al — Holland in blindheids nacht.

J. F. Kunst

Droste-Albums

Een onzer leden zou gaarne willen overnemen de Droste Albums-Indië: Java I, Java II en Bali. Hij verzoekt ons om bemiddeling. Wie deze albums wil overdoen, gelieve het ons te melden.

De trieste exodus

Met het m.s. „Bloemfontein“ kwam onlangs in Rotterdam de 50.000ste gerepatrieerde in georganiseerd massa-vervoer in ons land aan. Het was de elfjarige Robbie Peters uit den Haag, die door het hoofd Ontvangst Nederland van den Repatrieringsdienst, den Majoor C. van Bockel en den medischen adviseur van den Repatrieringsdienst, den Majoor Dr. H. Coebergh, hartelijk welkom werd geheeten.

Majoor van Bockel overhandigde Robbie eenige extra versnaperingen.

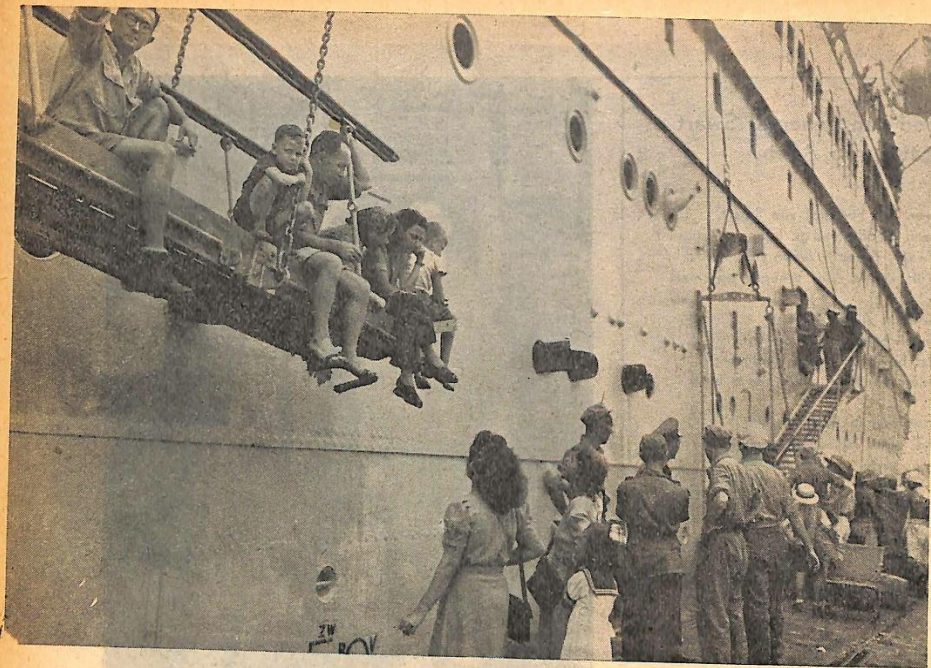

Muziek voor Indië

Op 23 Augustus j.l. verliet de Nederlandsche violist Willem Noske per „Skymaster“ ons land om zijn tournée door Ned. Oost Indië aan te vangen. Hij zal daar concerteeren op Java, Borneo, Celebes, Bali en Malakka. Na beëindiging van deze concertreis zal hij ook een reeks concerten geven in Australië. Men ziet op de foto Noske met zijn begeleider Henk te Strake, (die hem op deze tournée's zal vergezellen), vlak voor hun vertrek te Schiphol.

Brief van een soldaat

Aan een brief van een Nederlandsch soldaat ontleenen wij: „De wereld is nu eenmaal een chaos geworden, maar toch ziet men verbetering komen. Vooral ik zie op het oogenblik met optimisme, dat we reeds het keerpunt naar het „betere“ zijn gepasseerd! Dit is in mijn huidige naaste omgeving, een klein deel van Java, wat toch niet wegneemt, mij te verblijden met het oog op de toekomst. De tanie werkt weer met plezier op de sawah van het door ons bezette gebied, de vlakten van Tjandjoer en Tjihea. Het doet je goed dit alles te zien en te denken, dat al het zware werk niet vergeefs is geweest. Wij zitten met één compagnie erg ver vooruitgeschoven, n.l. Tjibeber, een groote dessa. De patrouilles van ons, van de dessa uit, bestrijken rondom stralen van 20 km. De jongens van Pesing zijn meermalen door ons gewroken. Weet u nog hoe ik eerst praatte, tante Wies? Zij die in Holland nog sympathiseeren met de Merdeka Soekarno moeten hier de feiten maar onder de pogen zien, dan praten ze wel anders. Zoo verging het mij. Ik wou het zien. Nu, ik heb het gezien!“

En nog altijd duurt de stroom voort. Nog altijd komen bij duizenden de Nederlanders uit Indië hier aan. Nog altijd vertrekken zij, zooals op deze foto met de „Tegelberg”, uit Indië naar het moederland en 't schijnt wel, of maar nauwelijks de betekenis begrepen wordt van deze tragedie: de exodus van tienduizenden Nederlanders die, na een leven van arbeid vaak, berooid en van alle bezit beroofd in Nederland terugkeeren.

Australië en Indië

In het te Melbourne verschijnende blad „Argus” schreef Graham Jenkins het volgende:

„Australië belemmert de ontwikkeling van zijn handel in den Pacific door de negatie van de mogelijkheden, die de markten in Nederlandsch-Indië bieden. Zijn houding staat in scherpe tegenstelling met die van de commerciële belangen van Groot-Brittannië en de V.S., zoowel als die van Nederland die volledig voordeel trekken van zich vormende politieke situatie, teneinde de grondslagen te leggen voor de toekomstige handelsrelaties.

Wanneer Australië in Nederlandsch-Indië dwaas handelt, is dit omdat het zelf geen handelsvertegenwoordigers ter plaatse heeft. De fabrikanten van Australië hebben thans eigen mensen in Nederlandsch-Indië noodig om het contact te houden en zich op de hoogte te stellen van de politieke situatie. Buitendien dienen zij zich inlichtingen te verschaffen over de uitgebreide nog maagdelijke markt, die zal blijven bestaan wat ook het resultaat moge zijn van de geschillen, die er bestaan tusschen de Nederlanders en de Nationalisten.

Het is niet een opgave voor Britsche, Nederlandsche of Amerikaansche agenten van onze industrieën. Deze lieden waarvan Australië voor den oorlog een groot gebruik maakte, vertegenwoordigen in de eerste plaats de firma's, die tot wensch hebben om hun jaarlijksche winsten naar het Moederland over te maken. Valutarestricties in de Commonwealth maken dit onmogelijk wanneer de winst gemaakt wordt in Australië. Buitendien vertegenwoordigen deze agenten gewoonlijk andere overzeesche fabrikanten, die de concurrenten van Australië zijn in het Oosten, terwijl zij niet bereid zijn om winstgevendende handelsrelaties te verliezen ten gerieve van Australië. Zij zullen dan ook de Australische fabrikanten geen adviezen geven hoe zij hun goederen aantrekkelijker kunnen maken voor de plaatselijke markten.

Doch zelfs in het geval Australië zijn eigen commerciële vertegenwoordigers naar Nederlandsch-Indië zendt, zou dit alleen onze fabrikanten niet beschermen en hen opdrachten binnen brengen. Met de opheffing van de boycot door de vakverenigingen tegenover de Nederlanders moet tegelijkertijd begonnen worden met een vooruitstrevend handelsplan op langen termijn. Er moeten stappen worden gedaan tot herstel van den goodwill, die vroeger bestond tusschen ons en onze vroegere geallieerden en wij moeten gebruik maken van onze opmerkelijke populariteit in Nederlandsch-Indië.

Om te beginnen moet Australië in Nederlandsch-Indië hebben een Trade Commissioner en een staf van personen, die onderzoekingen verricht. Er moeten b.v. maatregelen genomen worden teneinde de betreffende afkeer, die voor den oorlog tegenover Australische boter in blik bestond te overwinnen. Een campagne moet gevoerd worden tot hervatting van den winstgevendende meelhandel.

Een leening van de regering aan Indië zou ook bevorderlijk werken, doch Australië zou hierdoor geen blijvende plaats in Nederlandsch-Indië verkrijgen. De dagen van de aankopen door de regeringsagenten zijn geteld, zelfs in het roerige Java. Vrije handel zal weer worden ingevoerd.

Dit wil echter niet zeggen, dat het Federale Gouvernement geen verantwoordelijkheid draagt. De moeilijkheden, die Britsche firma's thans hebben met de export- en importvergunningen wijzen er op, dat Australië de instanties er dikwijls aan zal moeten herinneren, dat het principe der wederkeerigheid bestaat. Er zal meer noodig zijn dan een politieke waarnemer om de rechten en belangen van Australië bij de naaste bureu te verdedigen.

Men zegt ons in Australië, dat de burgerlijke productie vermeerderd moet worden, teneinde de werkgelegenheid te handhaven. Er zullen geen markten zijn in Nederlandsch-Indië voor onze producten, indien de federale regering ten aanzien van Nederlandsch-Indië het zelfde standpunt inneemt als ten aanzien van Siam.

Met de K.N.I.L.M. naar de kleine Soenda-eilanden

door Dr. C. Schouten

Grillig trekt het langgerekte eiland Flores zijn gegroefde bergen uit de onbewogen spiegel van de Savoeezee op. Door zijn groengeplood oppervlak is de aanblik van het eiland veel vriendelijker dan van elk der andere eilanden dezer residentie. Ginds moet Endeh liggen in een baai, verscholen achter een uitlooper. Ver weg stoot de kegel van de Randakan (2382) zijn rookpluim de ijle lucht in: de hoogste top op het vulkanische eiland. Wij vliegen op slechts 1800 m. hoogte. Dit alles interesseert mij nu echter nauwelijks. De meren! Waar moeten zich de meren bevinden? Hier staan ze op de kaart, waarop niets is vergeten, als stipjes. „Daar ergens zullen wij ze moeten zoeken“, zegt Van der Veen en hij wijst mij een top recht voor ons uit, Barra genaamd, 1800 m. hoog. Zijn zoeken, zijn wijzen, zijn uitleggen, zijn vermoeden, verraadt naast de ervaring van den piloot de nieuwsgierigheid van den mensch. 7.50: wij passeeren het strand. Wij vliegen nu recht op de Barra aan, op gelijke hoogte met diens top. Daarvóór bevindt zich een klein plateau op ongeveer 200 m. onder den top. „Daar moet het zijn“, zegt Van der Veen weer en nauwelijks heeft hij dit gezegd of — om 7.55 — twee meren, neen, twee kuilen met loodrechte wanden als kraters op de maan zijn bijna vlak onder ons. De meren! Het sprookje — het was mij immers steeds te onwaarschijnlijk voorgekomen — was een werkelijkheid geworden! Bloedrood is het eene, donker als een robijn, geelgroen het andere, onmiddellijk er naast, door een dunne wand slechts gescheiden, geelgroen als soms turkooizen kunnen zijn. Doch dit is nog niet voldoende: enige tientallen meters verder op de aarde, voor ons een breuk van een seconde vliegen, licht een aquamarijn tot ons op. De sprake-losheid veroorzaakt door den eersten aanblik is geweken en ik schreeuw het uit: de meren, alle drie! Inderdaad, ze bestaan, hier zijn ze, grijpbaar, de drie meren van Flores. Het blijkt een realiteit en men heeft niet overdreven, als men mij vertelde, dat er op Flores drie meren zijn, in drie kleuren, donkerrood, geelgroen en hemelsblauw.

En terwijl het vergankelijke, brooze, maar brutale wonder met 2500 paardekrachten door de sidderende lucht daverf, licht in de teere schuchterheid zijner eeuwige ongereptheid een ander onvergankelijk wonder tot ons op, het bizarste wonder der wereld. Wij begaan een ontwijding, doch drinken niettemin dezen beker der zonde met wellust en volle teugen uit. Want Van der Veen cirkelt bijna tweemaal volledig om het voorwerp van ons laaiend enthousiasme heen, zelf geestdriftig. Hij, de man van de stoere realiteit, kan zelf zijn bliken niet van stuurboord afhouden. Veel heb ik gezien van de natuur der wereld: ongenaakbare hoogten en onheilspellende diepten, onstuimige watervallen en liefelijke meren. Steeds was het, een hoe grillige ook, niettemin een door menschen begrepen uiting der natuur. Dit is als een ons vreemde schepping, van een andere planeet, onwezenlijke kleuren van vloeistoffen in een laboratorium van reuzen, die geheimzinnig distilleeren in een vergeten uithoek der aarde. In de nabijheid der meren staat eenzaam een missiekerk. Wij zien duidelijk het pad, dat er heen kronkelt. Doch er is geen sterveling te zien. De Floresanen houden de meren voor den toegang tot de onderwereld en knoopen er legenden aan vast. Zelfmoorden worden bij voorkeur hier gepleegd en het lichtende Christendom vermag nauwelijks de onheilspellende roep dezer plek naar het rijk der duisternis verbannen.

Dan herneemt het vliegtuig zijn

juisten koers, ook wij keeren

De radjah van Masoe-Karera bezichtigt op het vliegveld Waingapoe op Soemba met belangstelling het Knilm-vliegtuig.

terug tot onze eigen wereld. Weldra denderen wij over eindeloze klappertuinen heen: klappers, klappers en nog eens klappers, zoo ver het land reikt. Want ginds blauwt immers al weer de zee, aan de Noordkust; wij bevinden ons hier op het smalste gedeelte van Flores. Om 8.30 landen wij op het vliegveld Maomere. Hier staan nog de beide eerepoorten opgezet ter viering van de eerste landing twee weken geleden. Tientallen Floresanen wachten ons op en leveren een dankbaar motief voor de lens, doch de vrouwen onder hen zijn bang. De bestuursambtenaren blijven allen achter en om 8.50 zijn wij weer in de lucht. Even cirkelden wij over de ruïnes van Maomere heen en over het verscholen kerkhof, waar 216 onzer mannen begraven liggen, kriegsgevangenen, die door den Jap van elders hierheen werden vervoerd om hier voor het beest te werken tot zij er bij neervielen.

Ik ben nu de eenige passagier. Wolken zijn intusschen over de Savoeezee opgestegen en in flauw verschieft worden de bergen wazige figuren in de veel sprekerder koppen der genuanceerde wolken. Het duurt daardoor lang eer het brune lage Soemba zich duidelijk voor ons afteekent. Kaap Sasar is weer het eerst herkenbaar, een punt ver in de eifenheid van de nu kleurlooze zee. Om 10 uur staan wij in de hitte van het vliegveld Waingapoe met de wielen aan den grond. Hier is het aantal wachtenden heel groot. Wij werden immers al eerder verwacht, na de start van Penfoei, doch de draadlooze ontvangst van het eiland bleek niet te hebben gefunctionneerd.

De radjah van Masoe-Karera laat zich fotografeeren, vooral kijkend uit de cockpit. Geen wonder, dat hij zulk een belangstelling toont. Gedurende den oorlog immers scheerden de geallieerde vliegtuigen herhaaldelijk over zijn gebied heen, doch nog nimmer zag hij een vliegtuig van nabij; ook voor hem was de 10de Juni dus een groote dag. Overigens zou ik dezen man toch liever gezien hebben op zijn paard, voortstuvend door het savannenland, waarin wij ons hier bevinden. Men behoeft niet over fantasie te beschikken om te weten, dat hij zijn vermogen berekent in paarden, runderen en vrouwen. Want wij zijn op Soemba, het eiland van paarden en van vee en van kains. En nu zien wij, dat de radjah, behalve door zijn markante trekken nog door wat anders opvalt: door het drietal kleedjes, dat hij draagt, een hoofddoek; een sarong, en als teeken zijner waardigheid een kleedje over zijn schouder, welk laatste, als hij zich straks weer naar zijn gebied zal begeven, als zadel zal dienst doen. In deze kains zijn de aan dat gebied eigen motieven verwerkt: herten, paarden en vogels, een bewijs, dat zijn landschap verder van de kust verwijderd ligt.

Een rit van een half uur brengt ons naar het verwoeste Waingapoe, het evenbeeld van Koepang en Maomere. De ruïnes zijn echter reeds opgeruimd, terwijl hier en daar ook

Extremisten en terroristen, op het eiland Onrust opgeborgen, worden aan het schoonmaken gezet. Tot zwaarder arbeid dan deze luchtige bewegingen met hun sapoe's -- bezempjes -- worden zij niet genoopt. Hetgeen uiteraard de republikeinse bladen niet weerhoudt van ware noodkreten over hun verdrukte broeders.

weer een huis bezig is te herrijzen. Donker blauwt de zee tuschen de boomen door, doch de haven ligt verlaten, doordat er nog mijnen liggen. Reeds aanstonds, nadat wij het huis van den B.B. ambtenaar hebben betreden, komen er twee handelaren met kleedjes opdagen. Door de zeer hooge prijzen kan men nauwelijks tot zaken komen, slechts een ruil tegen een vulpen vindt plaats. Ruiltransacties tegen sigaretten stuiten af op een hoogere waardeering van dit artikel te Batavia dan te Waingapoe.

Als wij weer op het vliegveld komen, blijkt het aantal belangstellenden intusschen nog vermeerderd. Er zijn nu tien Indonesische passagiers bijgekomen. Hoewel niet allen voor het eerst van hun leven vliegen, valt niettemin de spanning op aller gelaat te lezen. Het zijn twee Ambonneezen, één Soembanees, één Savoenees en zes Rotineezen. Dezen schijnen het als een opluchting te beschouwen, als wij weer over de ontelbare klappers van Flores scheren en even later ten tweeden male op Maemere landen. Vandaar brengt een vrachtwagen de bemanning en schrijver naar het 9 km verder en 350 m. hoog gelegen Nita, waar wij onze vrienden van het B.B. wederom aantreffen, die daar gast zijn van den radjah van het landschap Sikka, Don Thomas Ximenes da Silva. Met zijn gemalin en twee prinsessen slooft deze zich uit om ons van allerlei versnaperingen te voorzien. Daarbij blijft het niet. Een varken is geslacht en een reusachtige maaltijd, uit een Europeesch en een Indisch gedeelte bestaande, wordt opgediend. De naam van den radjah duidt reeds op zijn Portugeesche voorvaderen. Hij is Christen en draagt ten teken daarvan een penning op zijn borst, aan zijn horlogeketting. Hij spreekt goed Nederlandsch, toch kan men bemerken, dat het hem de laatste jaren aan oefening heeft ontbroken. Met vroolijke trots vertelt hij hoe hij, toen de Japs in aantocht waren, zijn goud en de rijksieraden in een autoband in de kroon van een klapperboom heeft geborgen en ze na afloop van den oorlog weer ongeschonden te voorschijn heeft gehaald. Veel heeft hij gedaan ter verzachting van het lot onzer krijgsgevangenen, hetgeen alles weer goed maakt, wat in den aanvang van den oorlog op onstandvastigheid zou kunnen wijzen. Ook deze radjah doet ons met zijn familie uitgeleide, als wij om 15.45 de wielen weer van den grond hebben om een groot uur later op Penfoei te landen. Daar stond toen een andere KNILM-vogel, zoo juist via Makassar uit Batavia aangekomen, op weg naar Australië.

Op den derden dag van de reis wordt dezelfde route gevolgd als op den eersten dag, terug naar Batavia. Op dezen dag waren er weer bestuursambtenaren aan boord, die dienstreizen maakten, zoo b.v. een landbouwconsulent en een ziekenver-

pleger, welke laatste op medicijnenjacht uitging. Op Soembawabesar was nog levendiger belangstelling dan den eersten keer; een heele rij van dogcars bewees, dat men zelfs van verre was gekomen om de blinkende vogel van Nederland te zien. Op Denpasar werden door de bemanning een paar varkens en kippen gekocht. Het vliegtuig kon nu weer boordevol worden geladen, ditmaal waren de passagiers met verlof gaande militairen. De lange strips op Java maakten dit immers weer mogelijk. Langgerekte lag een wolkenbank boven het zelf onzichtbare Madoera en wees met de punt naar het eerstvolgende doel: Tandjong Perak. Tenslotte landden wij om 17 uur op Kemajoran.

Als een zilveren vogel strijkt de RCY 981 er neer, statig, straf, stoer, met den verheven wieslag van den adelaar, die zich koninklijk weet boven de vogels der aarde. Koninklijk, zeker. Want levend bewijs van onze door tegenspoed slechts geschraagde onwrikbare wil. Het rood-wit-blauw, onze vlag, heeft hij immers zoo juist weer uitgedragen, vijfduizend kilometer ver, drie dagen lang over de eilanden, die zijn als vurige vlammen in de fakkeld van ons rijk, als paaren in het diadeem onzer Vorstin; symbol van de onverdeelde eenheid van het Koninkrijk; Nederland heet.

Hygiëne in Indië

Dr. H. F. Tillema schrijft ons: Met u verheug ik er mij over, dat de toestand te Batavia verbeterd. Maar ik kan niet zeggen, dat het beeld op de frontpagina van no. 17 mij bekoort. Dat wassen in de Kali heeft mij altijd gehinderd. Nu ziet iemand als ondergeteekende dat vermoedelijk anders dan vele anderen. U weet wellicht, dat ik mijn doctoraat in de medicijnen (het had dienen te zijn: in de sociale hygiëne, maar de wet liet dit niet toe, sociale hygiëne kent ze niet, wordt in Nederland niet gedoceerd!) dank aan hetgeen ik voor Indië op sanitair gebied heb gepresteerd en mijn officierskruis O. N. aan hetgeen ik op waterleidingsgebied heb gedaan te Semarang. Welnu, met die wetenschap zult u begrijpen, dat ik baden, wassen, mondspoelen in een openbaar riool (want dat is de Kali van Molenvliet) iets vreeselijks vind! Ik weet heel goed, dat de Bataviaan dit niet vindt, maar het feit blijft er niettemin waar om.

Natuurlijk kan het op dit moment niet anders. De waterleiding zal wel niet normaal functioneeren. Maar heeft de gemeenteraad vroeger wel gezorgd voor voldoende algemeene bad- en waschgelegenheden? Te Semarang, een veel kleinere stad, stichtten wij er indertijd ruim 200.

Het bovenstaande moet me van het hart. Als belangstellend groot-Nederlander.

De Geschiedenis van den Nakamoeraschat

Voor het Landrecht te Batavia heeft de behandeling plaats gehad van de geruchtmakende zaak betreffende den Nakamoeraschat. De 29-jarige Carla Wolff-de Jong, een mager, zenuwachtig vrouwtje, met groote vampierogen, heeft zich voor de zitting behoorlijk opgemaakt. Zij wordt er van beschuldigd onwettig geld, goederen en sieraden in bezit gehad te hebben waarvan zij wist, dat deze door misdrijf waren verkregen. Zij vertelt, dat zij Nakamoera te Tjimahi had leeren kennen. Zij volgde hem naar Cheribon en Batavia en nam haar intrek in een huis vlak tegenover dat van haar minnaar. Na de capitulatie van Japan verhuisde Nakamoera naar het Tanah Abangkamp en Carla bleef achter. Volgens Carla vertelde Nakamoera haar dat alle kostbaarheden afkomstig waren uit de pandhuizen waar hij ze op last van den generaal, die zijn chef was, had moeten koopen om ze onder zijn personeel te verdeelen. Een en ander werd in tien koffers binnengebracht. Nakamoera zeide, dat hij zelf een deel van de kostbaarheden mocht houden.

Carla vertelde haar kennissen, dat zij in een gouden bed wilde slapen, dat zij uit gouden borden zou eten. Zij was zelfs rijker dan de Koningin. . . . Nu zegt zij, dat dit maar grapjes zijn geweest. Op zekeren dag kwam er een Engelschman bij haar, captain Norton. Hij onderzocht het heele huis, ook haar kasten. Alle kostbare dingen werden op een jeep geladen, wel tien koffers met in beslag genomen juweelen en japonnen, tot zelfs flesschen odeur toe. De Landrechter constateerde, dat men hier dus te maken had met een formeele rampokpartij.

Carla Wolff vertelde verder, dat zij eenige dagen later uit huis werd gehaald en door Norton in gezelschap van een Nederlander, Noach, naar een Engelsch kantoor te Kebon Sirih werd gebracht. Noach gaf zich uit als kapitein van de Nefis, fungeerde als tolk en schreef alles op.

Men vroeg haar waar Makamoera den schat begraven had. Toen zij weigerde te zeggen van de juweelen en de andere goederen verborgen waren, werd zij door Norton op allerlei wijzen mishandeld. Toen zij ten slotte haast niet meer kon staan van de pijn, vertelde zij alles.

Na haar bekentenis reden enkele Engelschen met Noach en Carla Wolff naar het huis van Tio, die een deel van den schat bij zich verborgen hield. Ook hier werd een groote hoeveelheid goud en andere goederen te voorschijn gehaald. Bij een buurman werd huiszoeking verricht en het gevonden bankpapier werd in beslag genomen.

Uit het verdere verhoor blijkt, dat beklagde veertien dagen is opgesloten geweest voordat men haar weer naar huis liet gaan. Zij is nog met majoor Williams van de Military Police (die inmiddels door den Engelschen Krijgsraad te Singapore wegens verduistering van een deel van den Nakamoeraschat tot een jaar gevangenisstraf werd veroordeeld) en Noach naar Nakamoera in de Glodokgevangenis geweest om te vragen of deze nog meer goud had. Deze ontkende echter.

Noach blijkt gegevens te hebben gehad omtrent een ondergrondse actie, die Nakamoera zou voeren en het verkoopen van wapens aan Indonesiërs. In een beëdigde verklaring zet hij uitvoerig uiteen hoe de schat werd opgegraven, die bewaard werd in twee petroleumblikken en een koffer. De waarde schatte hij op tusschen zes en tien millioen gulden N.I.C. In

totaal was er ongeveer honderd kg goud onder den grond verborgen. Carla Wolff is het prototype van een onontwikkelde en ijdele vrouw, die denkt dat zij met haar charmes alles kan gedaan krijgen. Zij is veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf, omdat de Rechter verzachtende omstandigheden aanvoerde; hij neemt aan, dat zij min of meer onder invloed van Nakamoera stond.

Noach en de in deze zaak eveneens betrokken Renée Ulrich werd ten laste gelegd, dat zij in Maart, April en Mei 1946 in het onwettig bezit zijn geweest van 20 kg gouden sieraden en f50.000 bankpapier N.I.C., waarvan zij wisten dat deze door misdrijf waren verkregen.

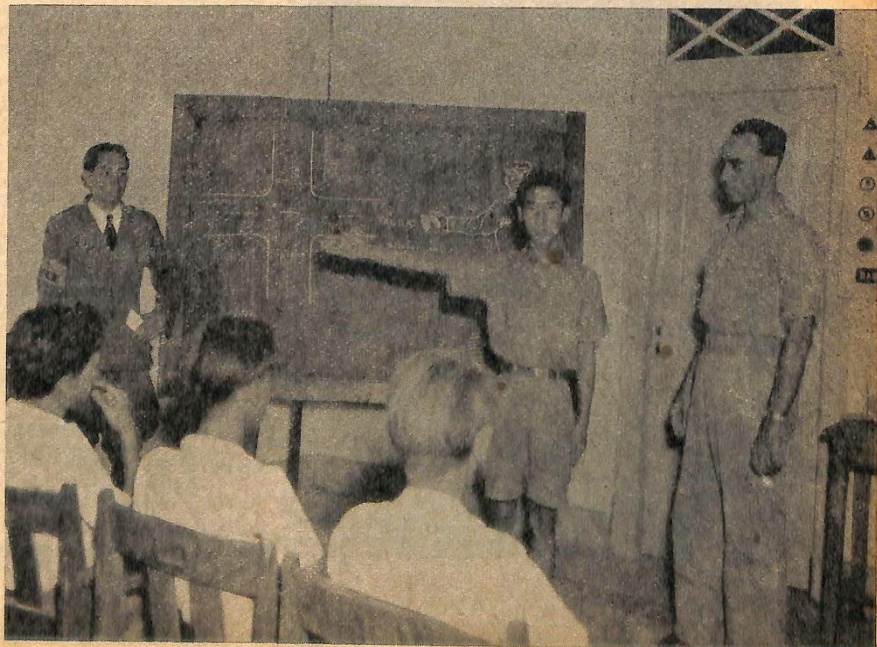
Als getuige à décharge heeft Kolonel Drost een zeer gunstige verklaring voor Noach afgelegd, dien hij heeft leeren kennen, toen hij commandant van het krijgsgevangenkamp te Malang was. Beklaagde hoorde eigenlijk voor het eerst van den Nakamoeraschat, toen hij moest onderzoeken welk aandeel Nakamoera heeft gehad in den opstand in het Indramajoesche. Bij het verhoor van Carla Wolff hoorde hij, dat er inderdaad zulk een schat bestond. Aangezien de Nefis niet over voldoende personeel beschikte om deze zaak uit te zoeken kreeg Noach toestemming met de Engelschen samen te werken. Intusschen was hij reeds in contact gekomen met Renée Ulrich, die weer captain Norton kende.

Nadat Carla door Norton mishandeld werd, is Noach met Renée naar de Field Security gegaan, waar hij van Norton twee gouden armbanden ontving. Later drong Norton er op aan, dat Noach toch nog een kleinigheid zou meenemen en met een zak gouden sieraden en f50.000 verlieten hij en Renée de Field Security.

Uit het verhoor van Renée blijkt, dat Noach steeds met nieuwe schema's kwam voor de verdeling van den schat. Toen de Military Police begon met nasporingen, hebben zij het geld begraven. Vervolgens komt het verhaal van het opgraven van de ijzeren kist met den kostbaren inhoud door een zekeren Krohn, die door Renée was ingewijd in het geheim van de verborgen rijkdommen. Zij had hem dat gevraagd omdat zij haar huis uit moest, dat bewoond zou worden door militairen. Zij vreesde voor ontdekking en Krohn zou een behoorlijke belooning ontvangen.

Na het einde van het verhoor zegt Renée zich niet schuldig te voelen. Zij is door Noach misleid.

In zijn requisitoir zegt de officier van Justitie dat hij rekening wenscht te houden met de zeer eigenaardige na-oorlogse mentaliteit van velen. De corruptie drong zich in vele

Te Batavia worden voor de regeling van het steeds drukker verkeer jongelui opgeleid voor de verkeerspolitie.

vormen op. De Britsche militairen, van wie er eenigen in deze zaak betrokken zijn, waren oorlogsmoe en bevonden zich in een vreemd land. Bovendien zagen zij zich op betrekkelijk jeugdigen leeftijd in functies geplaatst, die een veel te groote verantwoordelijkheid op hun schouders legden. Helaas hebben zich ook eenige Nederlanders en vertegenwoordigers van andere bevolkingsgroepen aan corruptie schuldig gemaakt. De Officier vordert tegen Noach een jaar en zes maanden gevangenisstraf met aftrek van preventief en tegen Renée Ulrich acht maanden, eveneens met aftrek.

Bij zijn verdediging verklaart Noach, dat hij een daad heeft begaan waarvoor hij zich thans diep schaamt en waarover hij groot berouw heeft. De invloed van de krijgsgevangenkampen heeft zich echter doen gevoelen. Hij heeft echter door het verstrekken van medicijnen enz. het leven van menigeen gered. Zijn daad komt voort uit groote verbittering jegens de Nefis, die volgens hem schromelijk tekort schoot in de vervulling van zijn taak door de onbekwaamheid der leiders. Als goed patriot protesteerde hij tegen deze laksheid en onbekwaamheid. Zeer grooten invloed heeft Renée Ulrich op hem gehad, hij kon er zich niet aan onttorend. Zijn geweten zal hem niet met rust laten voordat hij aan vrouw en kind vergiffenis zal hebben gevraagd. Hij wil een nieuw leven beginnen, wanneer men hem eerlijke kansen biedt.

Mijnen opgeruimd

In ons nummer van 13 September werd in een artikel door Dr. C. Schouten „Met de K.N.I.L.M. naar de Kleine Soenda-eilanden” vermeld, dat de havens van Bima (Soembawa) en Waingapoe (Soemba) door mijnengevaar nog steeds ontoegankelijk zijn. Van particuliere zijde vernemen wij thans, dat de divisie Mijnnevgers, welke verleden jaar October uit IJmuiden vertrok, in Augustus j.l. genoemde havens heeft bezocht en weer verder den Archipel is ingegaan.

Van den regen in den drup

Voor wie zijn hart aan de West-Indiën heeft verpand is het een moeizaam geuite erkenning: de binnenlandsche beroeringen beginnen er op een farce te gelijken. Wij willen noch kunnen Suriname en Curaçao over één kam scheren, noch beide landen — met hun eigen schoonheid en bekoorlijkheid — ook maar in de verte vergelijken. Beide zijn zij Nederlandsch Rijksgebied en beide maken zij de crisis der bewustwording — historische fase in den levensloop van ieder voormalig koloniaal gebied — door. Doch hierbij houdt de vergelijkingsmogelijkheid op.

Niettemin geven deze beide factoren congruente, zoo niet identieke, verschijnselen te zien. Merkwaardig identiek waar het recente voorvallen betrof, waarvan in beide Rijksdeelen, de leiders der Regeeringspersdiensten het middelpunt, zoo niet de dupe, werden.

In Suriname keerde, reeds bij zijn terugkomst uit Nederland, op het vliegveld nog, de Voorzitter der Surinaamsche autonomie-missie, tevens voorzitter der Staten van Suriname, Ferdinand Lim-a-Po, zich in zoodanige bewoordingen tegen Johan van de Walle, het hoofd van den Surinaamschen Persdienst, dat deze zich — bedreigd door de opgezweepte massa — niet dan onder politie-bewaking naar zijn huis kon begeven.

In Curaçao deed men er iets langer over; doch reeds in de eerste Statenvergadering na de terugkeer der Curaçaosche autonomie-missie uit Nederland, hield derzelve leider, het Statenlid da Costa Gomez een zoodanige redevoering, mede gericht tegen den Aneta-correspondent op Curaçao (het hoofd van Curaçao's Persdienst E. A. Winters) en tegen de redacties der grootste beide dagbladen (beide Hollanders) dat de laatste beiden, na afloop der Statenvergadering, werden gemolesteerd. Directe gevolgen:

- a. Van de Walle vertrekt uit Suriname;
- b. De Amigoe di Curaçao weigert in het vervolg Statenvergaderingen te verslaan.
- c. Wuiters wordt als Aneta-correspondent door een particulier vervangen.
- d. Van de Walle krijgt niet de hem oorspronkelijk-toegedachte betrekking aan den Persdienst van het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen te 's-Gravenhage.

* * *

Uit Nederland gezien moge deze ontwikkeling der dingen eerder forciaal dan belangrijk lijken; in Suriname en Curaçao is deze ontwikkeling een schakel in den keten der plaatselijk-belangrijkste gebeurtenissen.

Er zijn eenige imaginaire fouten aan te wijzen in opzet en uitwerking der beide Persdiensten.

a. De samenkoppeling Aneta-correspondent-Persdienst is verkeerd.

b. De niet-lijdelijkheid van het Hoofd van den Persdienst in aangelegenheden des Gebiedsdeels is ongewenscht.

De Aneta-correspondent is de eenige berichtgever van Gebiedsdeel naar Moederland. Al is hij doordrongen van den eisch van objectiviteit, waaraan zijn berichtgeving moet voldoen en al houdt hij zich naar beste weten aan deze eisch, hij kan niet verhinderen, hij kan met de beste wil van de wereld niet verhinderen, dat zijn keuze van wat belangrijk genoeg is om door te seinen en van wat hij daartoe niet belangrijk genoeg acht, een aangelegenheid is van subjectieve (journalistieke) smaak. Het feit dat hij een keuze moet maken, maakt hem reeds tot voorwerp van critiek.

Van de Walle in Suriname heeft zich minder-lijdelijk gedragen ten aanzien van binnenlandsche kwesties dan zijn Curaçaosche collega. Onzes inziens had deze laatste ten deze het principieel gelijk aan zijn zijde en heeft de eerste er (principieel) verkeerd aangedaan zich ten aanzien van bepaalde Surinaamsche binnenlandsche kwesties partij te stellen. Wij duiden hem dit niet euvel. Van de Walle is een bekwaam man, hij is jong en de dingen die rondom hem geschieden, laten hem niet onberoerd. De ambtenaarlijke deugd-des-lijdelijkheid is niet ieders deel. Van de Walle handelde naar beste weten en bedoeling. Niettemin stelde hij zich partij. Contactisch voor een Hoofd van den Persdienst. Et huic lacrimae.

Voeëg hierbij het begrensd gezichtsveld der plaatselijke

Dr. da Costa Gomez, leider der delegatie uit Curaçao, die in Nederland is ontvangen.

politici; hun onvermogen dingen en menschen in breeder verband dan het plaatselijke te zien en te beschouwen. En men verkrijgt het resultaat dat een knap man, die Suriname lief heeft, die een magistraal rapport over dit land heeft geschreven, waarvoor bevoegden groote bewondering en waardeering hadden, Suriname moet vreuten.

In Curaçao deden zich andere verschijnselen voor, doch het resultaat was vrijwel hetzelfde.

Hier vergezelde het Hoofd van den Persdienst den Gouverneur op diens reis naar de Bovenwindsche Eilanden. Hij deed daarvan uitvoerig verslag in de dagbladen. Wij hebben dit verslag gelezen. Wij kregen den stelligen indruk van objectiviteit en zakelijkheid. Wij hebben er geen oogblik persoonsverering in kunnen vinden, noch eenige hoogdravendheid. Het was nuchter en zakelijk. Niettemin hebben de tegenstanders van het beleid en den persoon van den Gouverneur uit dit verslag de gevolgtrekking gemaakt, dat het Hoofd van den Persdienst, gewerkt heeft als „propagandist voor den Gouverneur“. Onzes inziens, en in dit geval zeker, ten onrechte. Maar wie een hond wil slaan kan een stok vinden. Zeker in een kleinsteedsche gemeenschap, die uit haar aard wantrouwig en zwaartillend is.

* * *

Men gaat nu een verkeerde stap nemen. Met ingang van 1 Januari gaan de Surinaamsche en Curaçaosche Persdiensten van Buitenlandsche Zaken over naar Overzeesche Gebiedsdeelen. Terecht. Alleen reeds hierom, dat Suriname en Curaçao geen „buitenland“ doch overzeesche gebiedsdeelen zijn.

Maar nu wordt een stap verder gedaan en die is verkeerd. Men gaat deze Persdiensten (zoo zij al blijven bestaan), ondergeschikt maken aan het Bestuur der beide Gebiedsdeelen. In ruimten zin dus: aan den Gouverneur en de Staten. In de praktijk: aan de Staten. Zoo worden de Hoofden dezer Persdiensten Gouvernementsambtenaren, terwijl zij Rijksambtenaren waren. Het is duidelijk welke de gevolgen zullen zijn. Beide ambtenaren zullen „spokesmen“ en „mouthpieces“ worden van de Staten. Dit wil dus zeggen: van de (wisselende) meerderheid in die Staten.

Welke journalist-van-karakter zal zulk een ambt ambieeren? Men zal ons voorhouden dat het zelfde geldt voor alle Regeeringsjournalisten. In zekeren zin kunnen wij dit beamen. Wij durven zelfs de stelling poneeren dat het niet de beste (want niet de meest-onafhankelijke) journalisten zijn die aan ambtelijk journalistiek de voorkeur geven boven de vrije uitoefening van hun beroep. Hoe men over het bekende geval Hazelhoff Rulfsema ook denke, dit was in ieder geval een duidelijke illustratie van boven-geponeerde stelling. Doch dienst in Rijksverband laat grooter geestelijke, in dit geval dus: vakmatige, ruimte dan dienst in Curaçaosch of Surinaamsch verband, waar (uiteraard) kleinere maatstaven korden aangelegd en plaatselijke en persoonlijke factoren meespeelen.

Zoo zullen — na de farciale dramatiek der jongste gebeurtenissen ten deze — de Gouvernements-persdiensten van den West-Indischen regen in de plaatselijke drup komen te staan. Een averechtsche ontwikkeling die noch in het voordeel van de Rijksbelangen noch in die der Gebiedsdeelen zal blijken te zijn. EL.

STUDIE-COMMISSIE.

De aandacht zij gevestigd op het bestaan van de Studie-commissie der Kon. Ver. „Oost en West“. Deze commissie stelt zich ten doel kinderen van ouders, die gevestigd zijn in de overzeesche gebiedsdeelen, bij te staan inzake huisvesting en studie. Met medewerking van haar gedelegeerden, oud-Indische onderwijssmannen, wordt toezicht op de kinderen uitgeoefend en de ouderlijke zorg zooveel mogelijk vervangen. De commissie zal het zeer op prijs stellen te vernemen welke leden wellicht kennissen of vrienden hebben die deze studeerende kinderen een tehuis kunnen aanbieden.

Inlichtingen verstrekken de gedelegeerden, de heeren H. Rozier, oud-directeur, en J. Oudraad, oud-inspecteur bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië, Javastraat 82, Den Haag.

F. Oudschans Dentz

De heer F. Oudschans Dentz gaat wegens hoogen leeftijd als lid van het Hoofdbestuur der Kon. Ver. „Oost en West“ bedanken en zal ook zijn functie van vertegenwoordiger der afd. Suriname neerleggen. Onze vereeniging heeft wel alle reden, den heer Oudschans Dentz erkentelijk te zijn. Hij trad reeds veertig jaar geleden als correspondent en vertegenwoordiger van „Oost en West“ op in Suriname. Hij bleef dit van 1906 tot 1926. Na zijn terugkeer heeft hij vele jaren medegewerkt aan ons tijdschrift: eenige jaren de rubriek boeken over Indië, na het overlijden van dr. Benjamin enigen tijd de rubriek Suriname en van 1936 tot 1940 de rubriek Korte Golfjes. Sinds langen tijd heeft de heer Oudschans Dentz in het Hoofdbestuur zitting, waarin Suriname een waardig vertegenwoordiger en een warm pleitbezorger in hem vond. Bij zijn aftreden vergezellen den heer Oudschans Dentz, die van de oprichting af lid onzer vereeniging is, onze beste wenschen.

Sociale Commissie

De Indische Christelijke Onderwijzersvereeniging besloot tot het instellen van een „Sociale Commissie“, die in het bijzonder de belangen wil dienen van de gerepatrieerde onderwijzers en hun gezinnen of nagelaten betrekkingen. Deze Commissie kent echter niet alle adressen van de in ons land aangekomen Christelijke onderwijzers. Zij verzoekt daarom aan belanghebbenden of belangstellenden hun adres bekend te maken aan den heer G. M. A. Laermoes, H. Tollensstr. 4, Utrecht, tel. 20255.

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret“ van „MARTIN RIJKEN“
Uitstufend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenschte inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, Mathenesserlaan 430 b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in federe prijs en genre

VOOR POSTZEGELS ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag

Lange Poten 7a
Telefoon 113853

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag

TAVERNE - RESTAURANT

alwaar de keuken op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

„Snafager“ Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

INFORMATIES EN NASPORIZEN
OP ELK GEBIED

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Internaat „Aerdenhout”

SLINGERWEG 6, AERDENHOUT

Voor leerlingen

middelbare scholen of gymnasium
in Haarlem en omgeving

Toezicht van onze docenten bij huiswerk en studie.
Voortdurende medische en tandheekkundige controle.
Dicht bij tramhalte gelegen.

Inlichtingen bij den Directeur: G. SMIT Sr.
Kleverparkweg 79, Haarlem, telefoon 18298

Bontmantels

Veulen, Kalf, Persianer,
Mol, Persianer-Patte,
Lapin, 1946 Chevette

Ook groote sorteering
in $\frac{3}{4}$ Mantels

Zilvervossen - Martercolliers

Zomerprijzen

PEPERZAK beheerscht 't vak

Edisonstraat 126, Tel. 336665, Den Haag

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138, Amsterdam-C.
Diezerstraat 39, Zwolle.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

De cursus

voor mannen en vrouwen met durf- en doorzettingsvermogen per maand f 6,—

Hogere
Alg. Ontwikkeling

104 lessen in: geschiedenis, kunstgeschiedenis, litteratuur, sociologie, economie, Godsdiensten, mythologie, muziekgeschiedenis, rechtskennis, wijsbegeerte, psychologie, rhetorica, staatsinrichting.

EEN CURSUS
VAN BESCHAVING

Vraagt
prospectus

O.W. 11

USLUGWEG 20
DEN HAAG
Tel. 773224
No 6 voort tel. 161223

Oost West - Thuis Best
met *Cjamina* 't allerbest!

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

ER IS
MAAR
ÉÉN

Klokken-Dokter

Telefoon
2 nummers

33.38.69
33.79.26

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129
met de *grootste reparatie-inrichting*
op het gebied van antieke klokken

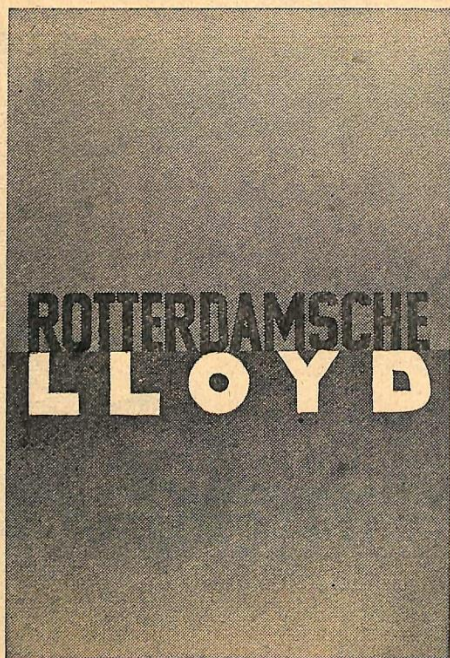
zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friese klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, sloopjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELN VOORRADIJG

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blaaf af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adresseering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoëve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pymontkade 2E
DEN HAAG

v. Meurestraat 10a, ROTTERDAM

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

193 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

NEDERLANDSCH
INDISCHE **HANDELSBANK, N.V.**

AMSTERDAM - Singel 250
ROTTERDAM - Mathenesserlaan 235
's-GRAVENHAGE - L. Vijverberg 11

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

DEVIEZENBANK

Unox

fijnste
vleeschwaren

MA 1 0365

Het leven in de tropen is zoo geheel anders dan in het vaderland. De risico's zijn er grooter dan hier. Bescherm U en de Uwen door een levensverzekering, gesloten bij de Maatschappij, die in de Indische Verzekeringswereld de belangrijkste plaats inneemt:

N.V. LEVENSVERZEKERING MIJ.

NILLMIJ VAN 1859

Paleisstraat 9, Telef. 117240, Den Haag

Gereserveerd voor

GEO. WEHRIJ & Co.

Amsterdam

